

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000471

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 05-03-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бановська Дар'я Костянтинівна

2. Daria K. Banovska

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0008-0786-3307

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філологія

Дата захисту:

Спеціальність за освітою: Середня освіта (Українська мова та література)

Місце роботи здобувача: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12181

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 17.01, 17.01.27

Тема дисертації:

1. Вербалізація автохтонних мітологем в українській метамодерній прозі.
2. Verbalization of Autochthonous Mythologemes in Ukrainian Metamodern Prose

Реферат:

1. Анотація Бановська Д.К. Вербалізація автохтонних мітологем в українській метамодерній прозі. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2026. Дисертацію присвячено комплексному лінгвістичному дослідженню засобів вербалізації, структурно-семантичної організації та функційного навантаження автохтонних українських мітологем у художньому дискурсі прози метамодерної доби. Обґрунтовано лінгвокультурологічний і антропоцентричний підходи до аналізу художнього тексту, що дозволило кваліфікувати мітологему як базову одиницю мовно-культурного коду нації. Художній дискурс метамодернізму визначено як специфічний комунікативний простір, що характеризується коливанням між модерністським прагненням до смислу й постмодерністською іронією, між наївністю та обізнаністю. У цьому контексті автохтонна мітологема

перестає бути лише маркером архаїки чи етнографічним елементом, вона трансформується в динамічний інструмент пізнання та інтерпретації сучасної дійсності. У дисертації доведено, що актуалізація мітопоетичної лексики в прозі XXI століття є реакцією на кризу ідентичності й пошуком нових духовних орієнтирів в умовах глобалізаційних викликів та війни. Упорядковано поняттєво-термінологічний апарат дослідження. Потрактовано поняття мітологема, мітонім, ідеологема, символ, концепт тощо. З'ясовано, що мітологема – це багаторівнева лінгвокультурна одиниця, яка є вербалізованим згорненим мітом і зберігає символічні, світоглядні й культурні функції. Вона здатна розгортатися в тексті у сюжетні лінії або мотиви, забезпечуючи інтертекстуальну глибину твору. Мітонім визначено як власну назву мітологічного персонажа, об'єкта чи локуса, що виступає номінативним ядром мітологема, тоді як поняття мітологема є ширшим і охоплює й апелювативну лексику, фразеологізми та символічні образи. Встановлено, що автохтонні мітологема сформовано на ґрунті традиційних уявлень українців, вони поєднують дохристиянські анімістичні вірування, демонологію та християнську картину світу, формуючи унікальний «двовірний» ментальний простір. Здійснено системний аналіз лексично-семантичних груп мітологем, виявлених у корпусі текстів сучасної української прози. Найвищу частотність і функційну активність демонструють субстантивні мітологема, які скласифіковано за тематичними групами. Першу групу становлять демононіми – назви істот «нижчої мітології» (мавка, чугайстер, домовик, потерча, вовкулака, перелесник та ін.). Дослідження засвідчило, що в метамодерних текстах ці образи переосмислюються та однозначно втрачають негативну оцінку як «нечистої сили» і часто гуманізуються, наділяються людськими рисами, психологічною глибиною й виступають носіями етичних категорій або охоронцями природної гармонії. Другу групу формують теоніми й агіоніми (Бог, янгол, святий та ін.), що піддаються в художньому мовленні активній секуляризації, «інтимізації» або зниженню пафосу через введення у побутовий контекст, що є прикметною ознакою метамодерної щирості. Третю групу становлять назви осіб, наділені магічними здібностями (мольфар, відьма, знахар, ворожбит, характерник та ін.). Досліджено роль дієслівних і девербативних мітологем у структуруванні наративу, які в метамодерному тексті часто трансформують побутові ситуації в сакральні або містичні акти, а також використовуються метафорично для позначення психологічного впливу. Потужним засобом емоційно-експресивної характеристики виступають ад'єктивні й адвербіальні мітологема, що виконують атрибутивну функцію. З'ясовано специфіку функціонування мітологем у метамодерному художньому дискурсі. Доведено, що для ідіостилю сучасних українських письменників характерне поєднання ностальгії за традиційним мітом із його свідомим переосмисленням. Цю взаємодію реалізують через протилежні стратегії: ремітологізацію – спробу відновити сакральний зміст міту, надати йому онтологічної ваги та демітологізацію – іронічне зниження, гру зі смислами, профанацію сакрального. У межах такого поєднання мітологічні образи набувають функції емоційного та філософського поглиблення оповіді, сприяють створенню інтертекстуальної глибини, риторичних натяків і складної естетичної палітри. У дослідженні визначено вплив екстралінгвістичних чинників на вербалізацію мітологем. З'ясовано, що трансформація й актуалізація мітопоетичної лексики зумовлена досвідом соціальних і культурних криз, передусім – травматичним досвідом війни. Ключові слова: архетип, експресивність, метамодерна проза, концепт, метафора, міф(т), міф(т)ологема, міф(т)ологія, міф(т)онім, мовна картина світу, лінгвокультурологія, трансформація фразеологізмів, стилістична функція, фразеологічна одиниця, художній дискурс.

2. Banovska Daria Kostiantynivna. Verbalization of Autochthonous Mythologemes in Ukrainian Metamodern Prose. Qualifying scholarly work submitted as a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Field of Study 03 Humanities, Specialty 035 Philology. Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University. Kamianets-Podilskyi, 2026. The dissertation is devoted to a comprehensive linguistic study of the means of verbalization, structural-semantic organization, and functional significance of autochthonous Ukrainian mythologemes within the artistic discourse of metamodern prose. The study substantiates linguoculturological and anthropocentric approaches to the analysis of literary texts, which allows the mythologem to be qualified as a basic unit of the nation's linguistic-cultural code. The artistic discourse of metamodernism is defined as a specific communicative space characterized by an oscillation between the modernist pursuit of meaning and postmodern irony, as well as between naivety and self-awareness. In this context, the autochthonous mythologem ceases to be

merely a marker of archaism or an ethnographic element; it transforms into a dynamic instrument for the cognition and interpretation of contemporary reality. The dissertation proves that the actualization of mythopoetic vocabulary in 21st-century prose is a reaction to the identity crisis and constitutes a search for new spiritual landmarks in the context of global challenges and war. The conceptual and terminological apparatus of the research has been systematized. Concepts such as mythologem, mythonym, ideologem, symbol, and concept are interpreted. It is established that a mythologem is a multilevel linguocultural unit representing a verbalized, condensed myth that retains symbolic, worldview-related, and cultural functions. It is capable of unfolding into plot lines or motifs within the text, thereby ensuring the intertextual depth of the work. A mythonym is defined as the proper name of a mythological character, object, or locus, serving as the nominative core of the mythologem, whereas the concept of the mythologem is broader, encompassing appellative vocabulary, phraseology, and symbolic images. It is determined that autochthonous mythologems are formed on the basis of traditional Ukrainian perceptions; they combine pre-Christian animistic beliefs, demonology, and the Christian worldview, forming a unique «dual-belief» (dvoeverie) mental space. A systematic analysis of lexico-semantic groups of mythologems identified in the corpus of contemporary Ukrainian prose was conducted. Substantive mythologems, classified by thematic groups, demonstrate the highest frequency and functional activity. The first group consists of demononyms – names of creatures of «lower mythology» (mavka, chuhayster, domovyk, potercha, vovkulaka, perelesnyk, etc.). The study demonstrates that in metamodern texts, these images are reinterpreted: they distinctly lose their negative evaluation as «unclean forces» and are frequently humanized, endowed with human traits and psychological depth, acting as bearers of ethical categories or guardians of natural harmony. The second group is formed by theonyms and hagionyms (names of saints) (God, angel, saint, etc.), which undergo active secularization, «intimization», or a lowering of pathos in artistic speech by being introduced into a domestic context – a hallmark of metamodern sincerity. The third group comprises names of persons endowed with magical abilities (molnar, witch, healer, fortune teller, characternyk – cossack sorcerer-warrior, etc.). A separate layer is formed by mythologems of space and time (the otherworld, crossroads, threshold, night, twilight, full moon, etc.), which serve in the artistic narrative as markers of the characters' liminal states and points of transition between real and otherworldly realms, structuring the chronotope of the work according to vertical and horizontal models. The role of verbal and deverbative mythologems in structuring the narrative is investigated; in metamodern texts, these often transform everyday situations into sacral or mystical acts and are used metaphorically to denote psychological influence. Thus, the mythologem in contemporary Ukrainian metamodern artistic discourse plays the role of a key element of the linguocultural space, ensuring the preservation of ethnocultural continuity, the formation of new evaluative, symbolic, and emotional-psychological meanings, as well as the modeling of complex narrative and compositional structures. Its dynamism and capacity for reinterpretation make the mythologem an important instrument for the interaction of tradition and innovation in literary texts. Keywords: archetype; expressivity; metamodern prose; concept; metaphor; myth; mythologeme; mythology; mythonym; linguistic worldview; linguoculturology; transformation of phraseological units; stylistic function; phraseological unit; literary discourse.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Бановська Д. Етимологічно-семантичні особливості мітонімів (на прикладі романів Дари Корній). Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична та філологічна: науковий збірник / [редкол.: Л. Марчук (голов. ред.), О. Рарицький (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. XX. С. 7–16.
- Бановська Д. Заміна компонентів як механізм фразеологічної деривації в текстах сучасної української прози. Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична та філологічна: науковий збірник / [редкол.: Л. Марчук (голов. ред.), О. Рарицький (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. Вип. XXII. С. 8–14.
- Бановська Д. Семантично-стилістичний потенціал мітологема пекло в сучасній українській прозі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Ужгород: ПП Данило С.І., 2025. Вип. 2(54). С. 15–21.
- Бановська Д. Трансформації фразеологічних одиниць із компонентами-мітологемами в романі Євгена Положія «Іловайськ». Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник. Серія історична та філологічна / [редкол.: Л. Марчук (голов. ред.), О. Рарицький (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. Вип. XXI. С. 6–15.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Попович Анжеліка Станіславівна
2. Anzhelika S. Popovych

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3428-9717

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравець Лариса Вікторівна
2. Лариса В. Кравець

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-5486-0642**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**Код за ЄДРПОУ:** 22112656**Місцезнаходження:** площа Кошута, Берегове, Берегівський р-н., 90202, Україна**Форма власності:** Приватна/недержавна**Сфера управління:****Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Наумовська Олеся Владиславівна
2. Olesia V. Naumovska

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.01.07**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-9290-7843**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Київський національний університет імені Тараса Шевченка**Код за ЄДРПОУ:** 02070944**Місцезнаходження:** вул. Володимирська, Київ, 01033, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Рецензенти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Марчук Людмила Миколаївна
2. Ludmyła Marchuk

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-9022-2103**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Беркешук Інна Степанівна

2. Inna S. Berkehchuk

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4772-7480

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Коваленко Наталія Дмитрівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Коваленко Наталія Дмитрівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Дмитрецька Любов Іванівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна